

UDC classification
007: 323.232. 371

DOI: 10.15421/291902

Received: 25 Feb 2019
Revised: 25 March 2019
Accepted: 10 Apr 2019

Журналістика як синергетичний об'єкт

Бутиріна М. В.*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*

Дану розвідку присвячено висвітленню новітніх мас-медійних трендів та конструктивів у контексті синергетичної парадигми. Журналістику схарактеризовано як відкриту, нелінійну, нерівноважну, динамічну систему, здатну до самоорганізації. Ідентифіковано складники актуального синергетичного циклу означеної системи. Як поточну фазу розвитку названо стадію постжурналізму. Визначено найбільш характерні явища, що мають фрактальні властивості. З-поміж них названо партисипативну та аматорську журналістику. Прояви холистичного принципу у функціонуванні даної системи також простежено на рівні окремих чинників комунікації – адресанта, адресата, повідомлення, коду. Вказано на потужний вплив флуктуацій зовнішніх для журналістики систем. Як системний результат «роботи» означеної системи визначено медіакартину світу, котра інтегрує не лише інформаційні, а й псевдоінформаційні елементи, що наразі також входять у функціональне поле журналістського впливу. Вказано на трансформацію двоступеневої моделі комунікації, доповнення комунікаційної системи чинниками «бульбашкового фільтра», «агрегаторів контенту», розширення функціонально-рольової позиції адресанта. Зазначено, що посилення рівня ентропії у системі журналістики обумовлено недотриманням професійних стандартів, етичних норм, узвичаєних функціональних ролей з боку фракталів, що наразі лише починають формуватися усередині системи. З позиції синергетики розкрито явище медіатизації, що є наслідком самоорганізації системи журналістики при взаємодії із акторами зовнішнього середовища. Також виявлено методологічні особливості синергетичного підходу до вивчення журналістики. Серед них названо метафоризацію синергетичної термінології; дискретність у застосуванні синергетичної парадигми, що передбачає увиразнення одних закономірностей розвитку системи і нівелювання інших; реалізацію синергетичного підходу у спрощеному варіанті через аналіз об'єктів як сукупності властивостей систем.

Ключові слова: синергетика; система; журналістика; фрактали; інформація; медіакартини світу.

1. Вступ

Постановка проблеми. Інтерес до синергетики як до методологічного підґрунтя і концептуального складника постнекласичної науки обумовлений інтенсивним характером суспільних змін, посиленням уваги до динамічних параметрів соціальних систем і факторів розвитку внаслідок взаємодії акторів із різних функціональних галузей. Засновник синергетики Г. Хакен передбачав, що предметна сфера цієї наукової дисципліни може бути застосована у дослідженнях різних нелінійних об'єктів – систем, які набувають нових емерджентних властивостей унаслідок «ефектів кооперації» їх елементів. Динамічні самоорганізаційні процеси, перманентні виходи за межі гомеостатичного діапазону наразі спостерігаються і у мас-медійних практиках.

Дискурс журналістики у соціальнокомунікаційних дослідженнях набуває властивостей тієї пізнавальної

ситуації, у якій розвиток об'єкта випереджає розгортання теорії, котра його відображає. Як наслідок, на перший план виходять не описові й оціночні знання, а прогностичні й прескриптивні підходи, що пропонують адаптувати сьогодення теорії до актуальних станів журналістики. Дослідницькі практики ефективно спрацьовують лише у режимі «на випередження». Констатації заступаються візіями. У цьому контексті актуалізується синергетична парадигма, яка задовольняє методологічним вимогам до вивчення складної, динамічної, нерівноважної системи журналістики.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Застосування синергетичної парадигми у дослідженнях із журналістикознавства пов'язане із ствердженням міждисциплінарного підходу, властивого так званій «революційній» фазі розвитку науки. Зокрема, Є. Прохоров вбачає синергетичність журналістики в її цілісному характері та здатності

Butyrina M., Doctor of Science
in Social Communications, Professor, Head of the Department
of Mass and International Communication,
e-mail address: butyrimam@gmail.com,
tel.: +380563731233,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2361-1483>,
Oles Honchar Dnipropetrovsk National University,
13, Naykova Str., Dnipro, 49050, Ukraine

Бутиріна М. В., доктор наук із соціальних комунікацій,
професор, завідувач кафедри масової
та міжнародної комунікації,
електронна адреса: butyrimam@gmail.com,
тел.: +380563731233,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2361-1483>,
Дніпровський національний університет імені О. Гончара,
вул. Наукова, 13, Дніпро, 49050, Україна

продувати інтегральний системний продукт, яким, на його думку, виступає масова інформація [1]. Він також вказує на відкритість та нерівноважність журналістської системи. Дослідниця О. Зверева доповнює перелік синергетичних ознак журналістики, актуалізуючи її нелінійність, динамічність, дисипативність, холономність [2]. Л. Світч, оперуючи поняттям феноменального рівня «журналізм», вказує на методологічну потребу досліджувати сам феномен у контексті широкої загальнонаукової парадигми, оскільки він підпорядковується «законам цілісності, багаторівневості, інформаційної циклічності та динамізму» [3; 4]. О. І. Петрова зазначає, що в контексті синергетики «важливо розглядати форму інституціоналізації масової комунікації не просто як «канал комунікації», «канал (інструмент) керуючого впливу», необхідно зрозуміти медіасистему як самостійну цілісність, що володіє всіма ознаками антропосоціокультурної (надскладної) системи [5]. Як системний об'єкт, що потребує системного висвітлення, журналістику досліджують І. Дьоміна та М. Шкондін [6]. Журналістику як цілісну систему з акцентом на інтегративному характері її продуктів розглядає І. С. Пуцята [7].

Синергетичні дослідження журналістики мають кілька методологічних особливостей. По-перше, вони характеризуються дискретністю: застосовуються підходи, які абсолютизують ту чи іншу синергетичну ознаку журналістики, маніфестують її як засадну парадигму, нівелюючи теоретико-методологічну вагу інших параметрів. Наприклад, відкритість постає як ключова характеристика медіасистеми, яка концептуалізує весь дискурс щодо неї. По-друге, синергетичний апарат набуває метафоричного звучання, а вся терміносистема отримує статус наукової метафори. В такий спосіб журналістику інтерпретує М. Титаренко, яка виокремлює ряд бінарних явищ – текст-супертекст, журналістика-постжурналістика, які водночас є і антагоністичними, й комплементарними за характером взаємодії [8]. По-третє, синергетичний підхід не зреалізовує методологічні можливості цілісної завершеної теорії, яка б надавала струнку систему знань, збудовану на єдиній парадигмі. Йдеться радше про теоретичний напрям, яким започатковується становлення інтегративної наукової думки з її міждисциплінарними трансферами. Синергетичні дослідження наразі втрачають автентичний підхід до об'єктів вивчення як до систем. Вони перетворюються на дискурс, що описує явища, виходячи з типового для системи набору властивостей. Погоджуємося також із дослідником В. Єськовим [9], який вказує на відцентрові тенденції у синергетиці та її подрібнення на дисциплінарні кластери.

Мета дослідження – схарактеризувати журналістику як систему, що перебуває на етапі фазового переходу до нового якісного стану унаслідок

посилення самоорганізаційних процесів, зумовлених флуктуаціями зовнішнього середовища.

Об'єкт дослідження – система журналістики, розглянута у закономірностях та процесах типового синергетичного циклу.

Методи. Дослідження спирається на синергетичну методологію, властиву постнекласичній науці, що передбачає емпіричну ідентифікацію явищ, процесів, закономірностей, типових для синергетичних об'єктів. Відповідно до вимог синергетичної парадигми виявленню та аналізу підлягають факти самоорганізації, прояви ентропії, фрактали, флуктуації у їх динаміці та впливах на систему загалом. Синергетика пропонує метапогляд на «поводження» системи при взаємодії її із зовнішнім середовищем, встановлення причинно-наслідкових зв'язків та результатів такої взаємодії.

2. Результати дослідження

Розвиток синергетичної системи журналістики має циклічний характер, що кореспондується із флуктуаціями зовнішніх систем: суспільної, техніко-технологічної, речовинно-матеріальної тощо. Кожний цикл охоплює послідовність метаподій, які перебудовують систему, замикаючи у контурі «порядок – хаос – порядок». Перехід системи до стану нерівноважності обумовлюється дією фракталів – чинників, що, характеризуються здатністю до фрагментування системи, при якому виникають частини, подібні до цілого. Фрактальність реалізує холистичний принцип «єдності у багатоманітті» і вказує на потенціал системи розвивати нові стани із зародків функціонально й субстанційно подібних явищ. Під впливом фракталів система набуває ознак динамічного хаосу: втрачає жорсткі детермінанти розвитку і отримує тотожні за ступенем свободи й імовірності альтернативні траєкторії подальшого руху. Система здійснює фазовий перехід, наближаючись до точки біфуркації, яка визначає її якісну перебудову при набутті рядом параметрів критичних значень. При переході від динамічного хаосу до порядку система орієнтується на один з аттракторів – «цілей еволюції системи» (О. Князева, С. Курдюмов) [10]. У системі журналістики, як і в будь-якій системі соціального типу, аттрактор спрямовує самоорганізаційні процеси у певне річище, що згодом стає траєкторією розвитку усїєї системи. Власне, аттрактор і виступає тією новою основою, на якій упорядковуються елементи системи у постбіфуркаційний період. На його вибір системою впливають флуктуації – структурні, функціональні, змістові коливання, що змінюють усталений стан системи. І, зрештою, після її врівноваження, через дисипації відсіюються ті її елементи, які виявили дисфункціональність. Міра нерівноважності системи характеризується поняттям ентропія.

Отже, журналістика є синергетичним об'єктом. Як відкрита, складноорганізована, динамічна, нелінійна

система вона складається з багатьох підсистем різної природи. На нашу думку, системним результатом її «роботи» є медіакартини світу. Даним твердженням ми дискутуємо з Є. Прохоровим, який називав результатом функціонування журналістської системи масову інформацію. Однак на сучасному етапі розвитку медіагалузі діяльність ЗМК не вичерпується наданням інформаційних продуктів. Журналістикознавці та медіакритики вказують і на значну кількість об'єктів псевдоінформаційної природи, які потрапляють у поле мас-медійної функціональності. Серед них можемо вказати на фактоїди, фейки, симулякри, які також інтегруються до медіакартини світу і недиференційовано сприймаються аудиторією.

Отже, медіакартини світу має системні властивості. Вона є конструктом, що протистоїть дійсності і водночас є сильнішим за неї, оскільки резонує із людськими очікуваннями і рецепціями.

Цікаво провести аналогію між медіаконструюванням дійсності і тією хвилиною конструктивізму, що більше століття тому охопила мистецькі і світоглядні практики людства. Імпресіонізм прагнув до вираження реального через ефективну комбінацію ірреального. Філософія легітимізувала інактивоване пізнання, тобто таке, що поєднує пізнавальну діяльність і суб'єктів, які її здійснюють, не стільки відтворюючи, скільки конструюючи дійсність. На думку Ф. Форстера, «навколишній світ, у тому вигляді, як ми його сприймаємо, є нашим винаходом, тобто ми не відкриваємо світ, відображаючи його нашими органами почуттів, а винаходимо, конструюємо його відповідно до свого певного еволюційно-біологічного когнітивного апарату» (цит. за: [10]).

Для журналістики, що перманентно перебуває у процесі тектонічних зрушень, характерними є фрактали різного порядку, які започатковують нові явища й інспірують постійні зміни всередині системи при взаємодії із зовнішнім середовищем. Розглянемо декілька фракталів, властивих журналістиці новітнього періоду. Фрактальні властивості має явище аматорської журналістики, яка відтворює у своєму функціонуванні усі чинники професійної журналістської діяльності, проте не має належного рівня інституціональності. Відсутність професійних, правових, етичних стандартів у роботі журналіста-аматора спричиняє хаос у медіавиробництві, оскільки відсуває звичні для професійної журналістики детермінанти на другий план. Натомість особливі ваги заслугують аудиторні вимоги та очікування, що певною мірою нівелюють проблемні аспекти функціонування галузі. Аматорський медіадискурс «виграє» у професійного завдяки таким ознакам, як оперативність (зокрема, й шляхом застосування стрімінгу), незаангажованість, залучення думок ключових комунікаторів. Під впливом блогерських практик у системі журналістики трансформується

двоступенева модель комунікації, запропонована П. Лазарсфельдом для опису етапів проходження інформації від джерела до аудиторії. Замість традиційного ланцюжка ЗМК – Ключовий комунікатор – Аудиторія формується нова траєкторія руху інформації: Ключовий комунікатор (найчастіше блогер-інсайдер) – ЗМК – Аудиторія.

Фракталом у відкритій системі журналістики стає також явище партисипативних медійних практик, відповідно до яких аудиторія бере участь в ініціюванні та повноцінному продукуванні контенту. Найпоширенішими формами партисипації у журналістиці є гіперлокальні медіа, що реалізують ідею горизонтального медіамаркетингу, об'єднуючи в єдине ціле кав'ярню і медійну редакцію, краудфандинг та краудсорсинг, які застосовуються при створенні спільних професійно-аматорських медіапроектів. При цьому фрактальних властивостей набуває чинник адресата, який із медіаконсьюмера перетворюється на медіапросьюмера, який диктує контентну політику ЗМК.

Найбільшій варіативності у ході розвитку фрактальних станів системи набуває чинник адресанта. Окрім узвичаєної дисперсії функцій, характерної для інституціональної стадії системи, з'являються також інші функціональні ролі, які узагальнюються позицією відправника повідомлення.

Репрезентативне для синергетики явище коеволюції різних за складністю і темпами розвитку систем простежується у феномені медіатизації соціуму, яка виявляє себе в охопленні медіалогою цілої низки первісно позамедійних інституцій – релігії, мистецтва, спорту. За О. Князевою і С. Курдюмовим, коеволюція – це процес «нелінійного синтезу – об'єднання не жорстко встановлених, фіксованих структур, а структур, що володіють різним «віком», знаходяться на різних стадіях розвитку, з'єднання елементів «пам'яті», причому «пам'яті різної глибини»»[10]. Медіа, трансформуючись у процесі інформаційно-технологічного розвитку, водночас спричиняють структурні й змістові зрушення в інших підсистемах більш широкої щодо них системи суспільства, яка охоплює різних акторів. Медіатизація як інкорпорування медійних структур у тканину соціуму відповідно до закономірностей нелінійного синтезу порушує принципи симетрії у новостворених підсистемах: «інституції майбутнього» деформують «інституції минулого». Відомий маклюєнівський постулат «засіб і є повідомленням» розгортається тут у новій техніко-технологічній вимірності: мас-медійний арсенал ізоморфно переструктурує всі інституції, які потрапляють у поле медіазалежності. Комунікаційна складова будь-яких суспільних підсистем і, вужче, організацій розгерметизовується, внутрішні комунікації виходять у зовнішній публічний простір. Ното *medius* (людина медійна), що ствердилася унаслідок дигіталізації та маклюєнівських «розширень», змушує підлаштовуватися під нові

комунікаційні реалії найрізноманітніші практики людства. Медіалогіка просякає сферу повсякденності, переформатовує усі інституціоналізовані форми людського буття. Більше того, продукує явища, які завдяки медійній складовій виявляють себе у гіпервпливах на соціум. «Зброя + медіа» – такою формулою можна описати медіатизацію тероризму, який наразі не існує поза медіарезонансною складовою. Як медійні за змістом і рецептивними очікуваннями постають окремі артефакти і цілі сегменти культури. Синтетичного характеру набуває і медіаполітична система, що програмує суспільство на нові форми інтеракцій.

Медіалогіка трансформує усі чинники комунікації, починаючи з каналу і закінчуючи повідомленнями, спричиняє когнітивні зрушення у кодах. Виникають такі фрактальні феномени, як «постправа» – щодо об'єктивної інформації, фактоїд – щодо факту. Абсолютизована медіальність нівелює традиційну аксіологію соціального інституту журналістики. В його функціональності простежується амбівалентність: відкритість до інформації супроводжується деструктивними впливами, цінність дискурсів переважно узалежнюється їх прагматикою.

Отже, медіатизація встановлює когерентні зв'язки між складниками різних за віком підсистем системи суспільства.

Як слушно зазначає Н. Луман, «конкурують не люди в боротьбі за обмежені ресурси, конкурують комунікації за право приєднатися до минулих комунікацій і вербальні вираження – за право ставати очікуваннями, орієнтирами, кодами комунікацій» [11]. Зокрема, когерентні зв'язки, що охоплюють різні за віком технологічні та інституціональні пласти, встановлюються між традиційними та новими медіа: з'являються синтетичні комунікаційні форми, які дозволяють взаємодіяти «багатьом із багатьма», породжують нові форми соціальності, дозволяють експериментувати з ідентичностями.

Трансформації комунікаційної системи журналістики торкаються різних її чинників. Явище нелінійного медіаспоживання, яке усе активніше витісняє традиційні форми взаємодії аудиторії із медіапродуктами, породжує просьюмеризм та персоналізовані моделі рецепції повідомлень, доповнює фактор адресата чинником так званого «бульбашкового фільтру». Термін, уведений до наукового обігу І. Парайзером, вказує на утворення навколо реципієнта «інформаційної бульбашки», яка персоналізує його медіапростір [12]. Отже, адресат втрачає «масовидність» як первісно визначальну характеристику його функціонування у медіасередовищі. Комунікаційний ланцюжок «джерело – адресант – адресат» доповнюється чинником «агрегатора контенту», що, відповідно до аудиторних очікувань, «централізує» різноманітний за кодуванням контент. Зростає роль медіапосередників у системі журналістики, інформаційно-креативна її

функція витісняється трансляційною. До агрегаторів переходить функція гейткіперів, яка протягом століть була притаманна журналістиці.

Самоорганізаційні процеси, що відбуваються у відкритій системі журналістики, угрунтовують зміст нового феномена, який узагальнено концептуалізується як «постжурналістика». Цей концепт поєднує полікодові та поліфункціональні явища, які надають нових емерджентних властивостей соціальному інституту журналістики, перетворюючи його на більш широку медіасистему, яка інтегрує низку комунікаційно-технологічних професій, котрі на етапі виходу медіапродуктів мімікрують під журналістський факс. Префікс пост- вказує на низку нетипових для журналістського етапу процесів, явищ та закономірностей, які з'являються під впливом зовнішнього середовища (дигіталізація, глобалізація) та запитів суспільства (піаризація діяльності ЗМК, інтеграція медіа з політехнологіями, інформаційне обслуговування громадських організацій, підлаштування медіаконтенту під ефективний рекламний контент).

Перехід до пост-етапу у хронологічному ланцюжку «палеожурналістика – протожурналістика – власне журналістика – постжурналістика», спрямованому на інституціоналізацію професійної сфери, свідчить про зворотний процес – інституціональний розпад і змішування фаху з іншими інституціоналізованими формами комунікаційних практик. Рівень хаосу у системі за таких умов зростає унаслідок неспівпадіння професійних стандартів, етичних норм, функцій, аксіологічних засад та відпрацьованих компетенцій. Якщо донедавна медіаекономіка постулювала функціонування ЗМК на подвійному ринку контенту і послуг, які обмежувала лише конструюванням аудиторій для рекламодавців, то нині спектр функціональності на цьому нетиповому для мас-медіа ринку значно розширився. Власне, він повертає нас до медіатизації як нової логіки публічної маніфестації будь-яких форм людської активності. Медіа не стільки продукують власний контент, скільки інформаційно супроводжують суспільні практики замовників. На думку К. Горської, «медіатизація суспільства первинно має соціологічну природу» [13, с. 93], оскільки відображає трансформацію соціальних інститутів під впливом медіа. На нашу думку, медіатизацію варто розглядати ширше: як взаємопроникнення і взаємовплив функціональних логік ЗМК та інституцій, котрі у взаємодії реалізують медіальні потреби суспільства. При цьому первинною для реципієнтів залишається медійна оптика, що увиразнює традиційну статусність медіа. Як слушно зазначає В. Гатов, «те, що написано в газеті чи журналі, оприлюднене по радіо або телебаченню, набуває саме завдяки минулим заслугам перед суспільством особливого статусу. Аудиторія звикла уважніше ставитися до повідомлень медій, але самі вони далеко не завжди відповідальні за тих, кого приручили» (цит. за: [13, с. 100]). Гібридний контент,

який продукує новітня медіасистема, недиференційовано сприймається аудиторією, у якій наразі не сформоване критичне мислення і навички верифікації відомостей. Через це по медіаканалах ефективно транслюються повідомлення, які мають технологічну зорієнтованість і повну невідповідність журналістським стандартам.

3. Обговорення

Виявлені синергетичні процеси характеризують актуальний стан журналістської системи і є дисфункціональними для інших етапів її розвитку. Наведені фрактали свідчать про готовність системи до самоорганізації та здійснення фахового переходу. Атракторами при цьому виступають актуальні запити суспільства на технологізовану комунікацію та прагматично цінний контент. При цьому чинниками хаосу виступають дерегуляція комунікаційного простору, нівелювання професійних стандартів та етичних норм, властивих інституціональному періоду розвитку журналістики.

Дискусійним питанням наразі залишається інтегральний результат функціонування журналістської системи, який на сучасному етапі набуває нетипових для інституту журналістики характеристик, що ставлять під сумнів його фактологічне підґрунтя.

Вивчення журналістики у контексті синергетичної парадигми має цінність для наукової галузі «Соціальні комунікації», оскільки дозволяє увести фундаментальні знання про закономірності синергетичного циклу у дискурс метатеорії масової комунікації.

4. Висновок

Актуальною фазою розвитку журналістської системи є стадія постжурналістики, яка характеризується деінституціоналізацією, становленням фрактальних явищ, що виникли унаслідок самоорганізаційних процесів, потужним впливом флуктуацій зовнішнього середовища, до яких можна віднести техніко-технологічні інновації та новітні запити суспільства. Фрактальних властивостей набувають різні чинники комунікаційної системи, що угрунтовують журналістику, – адресант, реципієнт, повідомлення, канал, код. Холістичний принцип, характерний для фракталів, реалізується у явищах аматорської та партисипативної журналістики, які демонструють варіативні прояви, однак функціонально співпадають із базовими формами діяльності журналістської системи.

Трансформацій зазнає типова комунікативна система, яка, внаслідок зовнішніх впливів та самоорганізаційних рухів, доповнюється чинниками «бульбашкового фільтру», контентних агрегаторів, розширює функціонально-рольову позицію адресанта тощо.

Інтегральним результатом «роботи» журналістської системи є медіакартинка світу, яка поєднує інформаційні та псевдоінформаційні елементи, що свідчить про процес деінституціоналізації журналістики і кооперацію

її з іншими професійними комунікаційними практиками.

Список бібліографічних посилань

1. Прохоров Е. П. Введение в теорию журналистики. Москва : Аспект Пресс, 2011. 351 с.
2. Зверева Е. А. Журналистика эпохи постмодерна: векторы исследования. *Социально-экономические явления и процессы*. 2011. № 10. С. 265–270.
3. Свитич Л. Г. Изучение журналистики в контексте общенаучных парадигм. *Вопросы теории и практики журналистики*. 2016. Т. 5. № 4. С. 546–561. DOI: 10.17150/2308-6203.2016.5(4).546–561.
4. Свитич Л. Г. Феномен журнализма. Москва : Икар, 2000. 252 с.
5. Петрова Е. И. Медиаполитическая система как «параметр порядка» информационного общества: синергетический подход. *Вестник Омского университета*. 2005. № 1. С. 50–53.
6. Демина И. Н., Шкондин М.В. Синергетика и теория журналистики: аспекты исследования медиасистемы. *Вопросы теории и практики журналистики*. 2016. Т. 5. № 1. С. 14–28. DOI: 10.17150/2308-6203.2016.5(1).14–28.
7. Пуцята І. С. Синергетична взаємодія ведучого і гостя в студії на прикладі політичних ток-шоу. *Science and education a new dimension. Humanities and Social science*. Vol. VI (28). Issue 169. June 2018. С. 46–50. DOI: 10.31174/SEND.HS2018-169v128-10.
8. Титаренко М. Новочасна журналістика в контексті синергетики, або В пошуках унікального «надлишку». *Медіакритика: щоквартальний дайджест*, 2008. URL: http://www.franko.lviv.ua/mediaeco/mereg_zmi/tytarenko_nadl.htm (дата звернення: 21.02.2019).
9. Еськов В. М. Синергетика как наука о сложности и сложности синергетики. *Сложность. Разум. Постнеклассика*. 2017. № 4. С. 75–84. DOI: 10.12737/article5a1c05ca5025c8.59644039.
10. Князева Е. Н., Курдюмов С. П. Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры. Москва : Алетея, 2002. 414 с.
11. Луман Н. Эволюция: пер. с нем. Москва : Логос, 2005. 256 с.
12. Pariser E. The filter bubble: what the internet is hiding from you. New York : Penguin Press, 2012. 304 p.
13. Горська К. О. Медіаконтент цифрової доби: трансформації та функціонування : дис. ... д-ра наук із соц. ком. : 27.00.01. Київ, 2016. 449 с.

References

1. Prokhorov, E. P. (2011), *Introduction to the Theory of Journalism*, Aspekt Press, Moscow, 351 p.
2. Zvereva, E. A. (2011), "Postmodern Era Journalism: Research Vectors", *Sotsialno-ekonomicheskie Yavleniya i Protssesy [Socio-economic Phenomena and Processes]*, no. 10, pp. 265–270.
3. Svitich, L. G. (2016), "Studying Journalism in the Context of General Scientific Paradigms", *Voprosy Teorii i Praktiki Zhurnalistiki [Questions of the theory and practice of journalism]*, vol. 5, no. 4, pp. 546–561. DOI: 10.17150/2308-6203.2016.5(4).546-561.
4. Svitich, L.G. (2000), *Journalism phenomenon*, Ikar, Moscow, 252 p.
5. Petrova, E.I. (2005), "Media policy as the "order parameter" of the information society: a synergistic approach",

Vestnik Omskogo Universiteta [Omsk University Bulletin], no. 1, pp. 50–53.

6. Demina, I.N., Shkondin, M.V. (2016), "Synergetics and the theory of journalism: aspects of the study of the media system", *Voprosy Teorii i Praktiki Zhurnalistiki [Questions of the theory and practice of journalism]*, vol. 5, no. 1, pp. 14–28. DOI: 10.17150/2308-6203.2016.5(1).14-28.

7. Pucjata, I.S. (2018), "The Synergistic Interaction between the Host and the Guest in the Studio on the Example of a Political Talk Show". DOI: 10.31174/SEND.HS2018-169v128-10.

8. Tytarenko, M. (2009), "New-age Journalism in the Context of Synergetics, or in Search of a Unique "Surplus", available at: http://www.franko.lviv.ua/mediaeco/merег_zmi/tytarenko_nadl.htm (accessed 21 February 2019).

9. Eskov, V.M. (2017), "Synergetics as the science of the complexity and complexity of synergetics", *Slozhnost. Razum. Postneklassika [Complexity. Mind. Post-not-classics]*, no. 4, pp. 75–84. DOI: 10.12737/article 5a1c05ca5025c8.59644039.

10. Knyazeva, E. N., Kurdyumov, S. P. (2002), *The Foundations of Synergy. Modes with Aggravation, Self-organization, Tempoworlds*, Aleteyya, Moscow, 414 p.

11. Luman, N. (2005), *Evolution*, Logos, Moscow, 256 p.

12. Pariser, E. (2012), *The filter bubble: what the internet is hiding from you*, Penguin Press, New York, 304 p.

13. Ghorsjka, K.O. (2016), *Media Context of the Digital Age: Transformation and Functionality*, D. Sc. diss. (social comm.), Taras Shevchenko Kyiv National University, 449 p.

Бутырина М. В. Журналистика как синергетический объект

Данное исследование представляет новые масс-медийные тренды и конструкты в контексте синергетической парадигмы. Журналистика охарактеризована как открытая, нелинейная, неравновесная, динамическая система, способная к самоорганизации. Идентифицированы составляющие синергетического цикла данной системы. В качестве актуальной фазы развития названа стадия постжурнализму. Определены наиболее характерные явления, имеющие фрактальные свойства. Среди них названы партисипативная и аматорская журналистика. Проявления холистического принципа в функционировании системы также прослежено на уровне отдельных факторов коммуникационной системы – адресанта, адресата, сообщения, кода. Указано на мощное влияние флуктуаций внешних для журналистики систем. Как системный результат «работы» указанной системы определена медиакартина мира, которая интегрирует не только информационные, но и псевдоинформационные элементы, которые также входят в функциональное поле журналистского воздействия. Указано на трансформацию двухступенчатой модели коммуникации, дополнения коммуникационной системы факторами «пузырькового фильтра», «агрегаторов контента», расширение функционально-ролевой позиции адресанта. Отмечено, что усиление уровня энтропии в системе журналистики обусловлено несоблюдением профессиональных стандартов, этических норм, принятых функциональных ролей со стороны фрактальных явлений, которые пока только начинают формироваться внутри системы.

С позиции синергетики раскрыто явление медиатизации, что является следствием самоорганизации системы журналистики при взаимодействии с акторами внешней среды.

Также выявлены методологические особенности синергетического подхода к изучению журналистики. Среди них названы метафоризация синергетической терминологии; дискретность в применении синергетической парадигмы, которая предусматривает акцентирование одних закономерностей развития системы и нивелирование других; реализация синергетического подхода в упрощенном варианте путем анализа объектов как совокупности свойств систем.

Ключевые слова: синергетика; система; журналистика; фракталы; информация; медиакартина мира.

Butyrina M. Journalism as a synergistic object

The study highlights the latest mass-media trends and constructs in the context of the synergetic paradigm. Journalism is described as an open, non-linear, unbalanced, dynamic system which is capable of self-organization. The components of the synergetic cycle of the presented system are identified. Its actual phase of development is defined as post-journalism. The most typical phenomena with fractal features are determined. They include participative and amateur journalism. Manifestations of the holistic principle in the functioning of the system are also traced at the level of individual factors of the communication system - sender, recipient, message and code. Powerful influence of fluctuations of the external for journalism systems is outlined.

Media picture of the world, which integrates not only information, but also pseudo-information elements that are also part of the functional field of journalistic influence, is defined as a systematic result of the «work» of the given system. The author outlines the transformation of the two-stage communication model, the complementation of the communication system with such factors as «bubble filter» and «content aggregators», expansion of the functional and role position of the sender.

It is stated that the increase in the level of entropy in the journalism system is due to the non-compliance with professional standards, ethical norms, and accepted functional roles from the fractal phenomena that are currently only beginning to be formed within the system. From the standpoint of synergetics, the phenomenon of mediatization, which is the result of self-organization of the journalism system in interaction with the actors of the environment, is disclosed.

Methodological features of the synergetic approach to the study of journalism are also revealed. They include metaphorization of the synergetic terminology; discreteness in the application of the synergetic paradigm, which foresees emphasis on some regularities in the development of the system while levelling the others; implementation of the synergetic approach in a simplified version through the analysis of the objects as a set of the system features.

Keywords: synergetics; system; journalism; fractals; information; media picture of the world.

